

Türkiye'de 87 müzenin satın alma ödenegi 1 milyon lira

6

Türkiye'de 43.000 yerleşilmiş mağara, kent, höyük, tümülüs ve amt olduğunu belirtmiştik. Yine hiç bir ülkede görülmeyen sayıda 67 arkeoloji heyetinin aynı anda kezi yaptığına da değinmiş tik.

Bu iki rakam kıyaslandığı takdirde, on binlerce tarihsel noktanın kendilerini gün ışığına çıkartacak, onaracak, şekillendirecek bilim adamlarını beklediğini gördürüz. Bu çapta kazıların yapılabilmesi için yine on binlerce arkeolog, mimar, mühendis ve öil-bilginine ihtiyaç olacaktır ki dünyanın bu alanda mevcut tüm yetkilileri sadece Anadolu'da biraraya gelse yine de bir sonuca ulaşamazlar.

Bütün bunlar sağlansa bile Türkiye Cumhuriyeti'nin bir yıllık devlet bütçesi dahi bu masrafları karşılayacak güçte değildir.

Durum böyleyken, «en az olanaklarla en çok nasıl iş yapılır?» sorusuna cevap aramak gerektir. Bunun için de eldeki olanaklara bir göz atmak yeterlidir. Türkiye'de kazılar ve müzelerin çeşitli ihtiyaçlarına ayrılan ödenekler sırasıyla 1971'de 1,750,000, 1972'de 2,670,000 (bunun yüzde 10'u tasarruf nedeniyle kesilmiştir) ve 1973'de 2,455,000 liradır.

Bütçedeki bu ödenek bu yıl 42 Türk arkeologu ve 87 müze arasında paylaşılmıştır. Müzelerin payı çıkınca Türk arkeologlarının bir kazı dönemi ödenekleri toplam 1,000,000 liradır. Konunun önemine göre bir arkeoloji heyetine en az 10,000 lira bir başka heyete ise en fazla 50,000 düşmektedir.

Buna karşılık 25 yabancı arkeolog grubunun içinde harcamaları 10,000 dolarla 50,000 dolar arasında değişen heyetler vardır. (140 bin ile 700.000 lira) Yabancılar ortalama 300,000 liraya yakın para harcamaktadırlar.

Bu arkeologlar, ülkelerindeki çeşitli üniversite, müze, kurum ve özellikle iş adamlarından mali yardım görmektedirler. Örneğin, Türkiye'de bir kazı yapan bir Amerikan arkeologuna para yardımında bulunan herhangi bir iş adamı ya da şirket bu yardımı vergisinden düşebilmektedir. Arkeolog da yazdığı bilimsel makalenin dipnotunda evet sadece dipnotunda kendisine yardım eden kişiye teşekkür etmekle yetinmektedir.

Bir başka nokta ise ülkemizde mevcut 87 müzeye toplam olarak 1971 yılında 1,800,000 lira, 1972'de 2,000,000 ve bu yıl da 2,475,000 lira ödenek verilmiş ve bu parayla çeşitli kanallardan gelen eserlerin satın alınması istenmiştir.

Bir Etrüsk vazosuna 18 milyon liradan fazla para ödeyen New York Metropolitan Müzesine Uşak'tan giden 219 parçalık Lidya hazinesi Uşak müzesine götürülmüş olsaydı, ne kadar gülünç bir paranın ödenebileceğini siz takdir edin...

Bütçedeki ödeneklerin arttırılması gibi ilk anda bu alanda uygulanabilecek bazı düşüncelerin yanısıra başka tedbirler geliyor insanın aklına. Bunları özetle şöyle sıralayabiliriz:

① Kurulacak bir vakıf, eski eserlerin satın alınmasında ve kazı yapacak arkeologların finansmanında görevlendirilebilir.

② Bu vakfa ya da arkeologlara doğrudan doğruya maddi yardım yapan iş adamlarının bu bağışları vergiden düşülmelidir.

③ Vatandaşların bu vakfa bağış yapmaları teşvik edilmelidir.

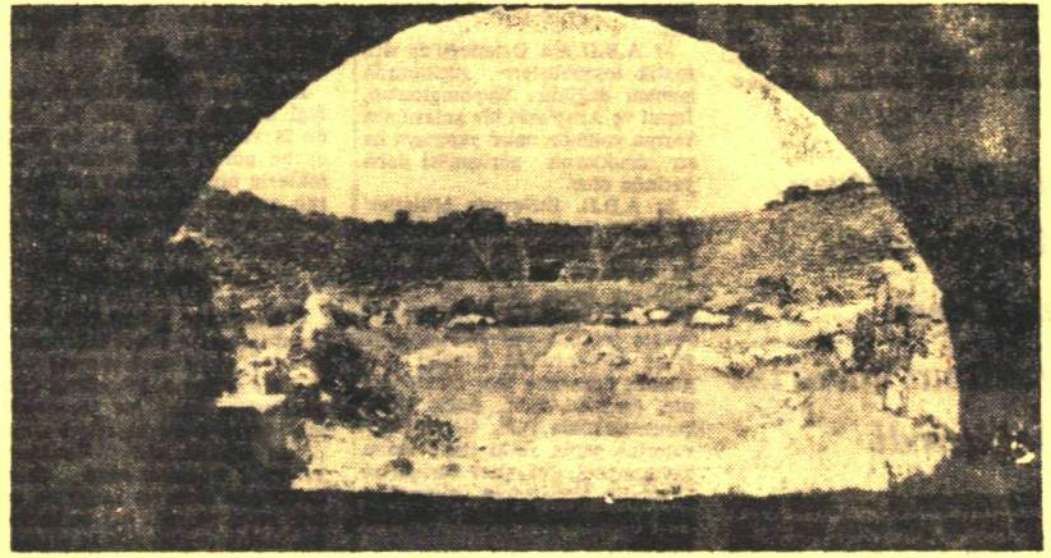
④ Müzelerde sergilenen eserlerin çeşitli aynı ölçüde ya da turistik ölçüde kopyaları - döner sermaye aracılığı - ile yapılarak satılmalıdır. Ankara, İstanbul müzelerinde başlayan bu akım ol-

dukça başarılı sonuçlar vermiştir.

⑤ Mısır, Meksika, Tunus ve Pakistan gibi ülkelerin yaptıklarından yararlanarak Türkiye'nin belli başlı kentlerinden bir ya da bir kaçının UNESCO'nun himayesine verilmesi sağlanmalıdır. Keban Barajından sonra bölgeyi kaplayacak alanda pek çok tarihi kent su altında kalacaktır. Bir kaç yıldan beri yerli ve yabancı arkeologlar bu kalıntıları bazılarını kurtarmaya çalışmaktadır. Bu proje UNESCO'ya verilebilirdi.

⑥ Bugün Türk müzelerinde 1 milyondan fazla sikke bulunmak tadır. Bunlar Türk bilim adamlarınca incelenip, değerlendirilmeli ve Türk müze koleksiyonuna girmeyecekler Türkiye'de ya da yurd dışında düzenlenecek açık arttırmalarda satılabilmelidir. New York Metropolitan Müzesi gibi zengin müzeler bile son zamanlarda bu kabil sikke satışlardan önemli gelirler sağlamışlardır. Böylece resmi nitelikteki satışlar, uluslararası çeşitli müzeler, para koleksiyoncuları ve turistler (sahteliğe karşı) bir güvenlilik duygusu içinde yüksek meblağları ödemeleri gerçekleştirilebilir. Bu gelir müzelerimizin yeni eser alımında kullanılabilir.

⑦ Bu alanda en önemli nokta eğitimidir. İnsanlar dünyanın öteki ucundan kalkıp Türkiye'deki müzeleri gezmeye gelirlerken, acaba kaçımız kendi kentimizdeki müzeleri gezmiştik? Halkta müze gezme alışkanlığının yaratılarak eğitilmesi ve onların

STADYUM — Afrodiasya'taki bu 30 bin kişilik stadyum ufak bir onarım ve temizleme ile uluslararası sportif gösterilerde ve festivallerde bugün bile rahatlıkla kullanılabilir.

ödeyecekleri 2-3 liralık müze giriş ödentilerinin sağlayacağı faydalar da unutulmamalıdır. Dünyanın sayılı müzelerinden olan Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Hitit Müzesi), geçen yıl içinde Türkiye'deki müzeleri gezenler itibarıyla düzenlenen bir istatistikte ancak 10'uncu sırayı almıştır. Ankara; memur, subay, öğretmen ve öğrenci gibi aydınların bulunduğu bir kenttir. Böyle bir sonuç Ankara için üzücüdür. Yabancı ülkelerde pazar günleri tıklım tıklım dolan müzeler (Türkiye'ye gelen turistlerin dışında), dünyanın sayılı değerdeki müzelerinden olmalarına rağmen hemen hemen boştur. 50 nci yıldönümü nedeniyle müzelerin bir hafta süre ile ücretsiz gezilmesini öngören kararı takdirle karşılarız. Dileriz ki, her yıl 6 Mayıs'ta başlayan hafta «Arkeoloji ve Müzeler Haftası» ilân edilsin ve bu hafta boyunca müzeler ücretsiz gezilsin. Baharın en güzel zamanında başlayacak bu müze gezileri, hemen kısa bir süre başlayacak yaz tatilinde eski kentlerin gezilmesine yol açacaktır. Halkımız yaz tatillerini genellikle deniz kenarlarında geçirmektedir. Türkiye'nin her yerinde tarihi bir ören yeri vardır. Acaba kaçımız, deniz kenarında tatil yaparken hemen burnumuzun dibindeki bu uygarlık beşiği yerleri gezmiştik?

⑧ Bugün Türkiye'deki arkeolojik çalışmalar, eski kalıntılar ve müzelerimizdeki eski yapıtlar

için yabancı dillerde yazılmış binlerce kitap vardır. İngiltere'de her yıl «Anadolu Çalışmaları» adı altında bir kitap çıkmaktadır. Buna karşılık Türkiye'de Türkçe yayın bulmak olanak dışıdır. Ancak son zamanlarda bu alanda hikâye - tarih türünden bazı olumlu yayınlar görülmeye başlanmıştır. Halka hitap edecek ufak ucuz yayınlar ve arkeologların bilimsel yazıları için devamlı yayınları yürütmek bir örgüt kurulmalı ve devletçe finanse edilmelidir.

⑨ Sadece diploma alabilmek için üniversite giriş imtihanlarında arkeoloji bölümlerine yazılan gençler, müzeler dışında iş bulamayınca soluğu başka işlerde almaktadırlar. Ülkemizin daha pek çok arkeoloğa ihtiyacı vardır. Bugün Türkiye'de kazı yapan yerli arkeologların sayısı ise sınırlıdır ve sayıları 50'yi geçmez. Bu alanda da çalışmalar yapacak genç arkeologlar için binlerce tümülüslerden bazıları ayrılarak kendilerine kazıma zevki ve tecrübesi sağlanmalı ve finanse edilmelidir.

⑩ Basın, radyo ve televizyon olarak da bu alana eğilmenin zamanı geldiğini takdir etmek zorundayız. Geçen yaz Türkiye'ye gelip «Asya'nın Kapılarında» adlı altı adet uzun belgesel filmi ile İngiliz B.B.C. Televizyonu, Amerikalıların Ay'a ayak bastığı gün Knidos'ta ortaya çıkartılan Afrodite Tapınağı özellikle bir Amerikalı astro-notu, Datça ilçesine getirerek

tanıtan Amerikan C.B.S. Televizyonunun yapıtları dünyada büyük ilgi uyandırmıştır.

George Bass'ın Türkiye kıyılarındaki deniz altı araştırmaları ile ilgili filmi, Nemrut Dağındaki dev anıtlarla ilgili bir yabancı televizyon filmi Basın - Yayın Genel Müdürlüğü'nün arşivlerinde durmaktadır. TRT, gönül ister ki, kendisi —ki, kadrosunda arkeoloji eğitimi görmüş elemanlar vardır— bu filmlerden yapsın. Ancak, çeşitli nedenlerle buna olanakları yoksa, hiç masraf gerektirmeyen bu yabancı filmleri Türk kamuoyuna sunabilir ve programları üzerindeki eleştirileri de azaltabilir.

Biz Türkler bugün yaşadığımız toprakların, yani Anadolu'nun değerini henüz takdir etmiş değiliz. Hatta bu kadar sayıda ki kalıntıyı başbelâsı olarak gören düşünce sahiplerine bile rastlanmaktadır. Yeryüzünde bir eşi daha olmayan ülkedir burası.. İnşallah bundan sonra anıtlar bu gerçeği..

— B İ T T İ —

DÜZELTME — «Burası Anadolu» dizisinin ilk yazısında tarihin başlangıcı İsa'dan önce 7 bin olarak yazılmıştır. Oysa bu tarih, tarih öncesi devrin başlangıcıdır. Yazılarda «Apollon» olarak geçen kelimeler de «Apollon» olacaktır, düzeltiriz.